

UZASADNIENIE SZCZEGÓŁOWE DO UWAGI SRG-18/2026

Model rozwoju rolnictwa – gospodarstwa rodzinne, lokalna żywność, różnorodność produkcji i ochrona krajobrazu rolniczego

do projektu Strategii Rozwoju Gminy Olecko do 2035 roku

Zgłaszający	Stowarzyszenie „Partnerstwo Dzikie Mazury” / Zbigniew Sienkiewicz
Powiązanie z formularzem	Załącznik do odrębnej uwagi konsultacyjnej SRG-18/2026
Zakres projektu Strategii	Cel strategiczny 2; rozdz. 4.9 „Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej”; kierunki ochrony krajobrazu i lokalnej gospodarki

1. Przedmiot uwagi

Uwaga dotyczy potrzeby określenia w Strategii pożądanego modelu rozwoju rolnictwa w Gminie Olecko. Projekt Strategii prawidłowo przewiduje ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej, rozwój rolnictwa przyjaznego środowisku, rolnictwa ekologicznego oraz ekstensywnego użytkowania trwałych użytków zielonych. Nie wskazuje jednak wystarczająco jasno, jaki model gospodarstw i produkcji ma być preferowany z punktu widzenia lokalnej gospodarki, krajobrazu, bezpieczeństwa żywnościowego i jakości życia.

2. Wcześniejszy postulat społeczny

W opracowaniu strony społecznej z 28 stycznia 2026 r. wskazano wprost, że rolnictwo w Gminie Olecko powinno być rozwijane w kierunku gospodarstw rodzinnych, a nie wielkoskalowych instalacji przemysłowych. W części szczegółowej proponowano także preferencję dla gospodarstw rodzinnych, lokalnej produkcji i zasad ochronnych ograniczających konflikty pomiędzy funkcją rolniczą, mieszkaniową, turystyczną i środowiskową.

W odrębnym, wcześniej przygotowanym materiale radnych zwrócono dodatkowo uwagę na ryzyko rozwoju rozległych monokultur, w tym upraw surowcowych na potrzeby biogazu, oraz na zanik zadrzewień śródpolnych i ekotonów jako procesy pogarszające bioróżnorodność, retencję i krajobraz rolniczy.

3. Potrzeba pozytywnej wizji rolnictwa

Dotychczasowe uwagi SRG-04 i SRG-15 koncentrują się przede wszystkim na ograniczaniu konfliktów związanych z intensywną hodowlą oraz gospodarką nawozami naturalnymi. Brakuje jednak uzupełniającej, pozytywnej odpowiedzi na pytanie: jakie rolnictwo Gmina chce wzmacniać.

Strategia powinna promować w szczególności:

- gospodarstwa rodzinne i lokalnie zakorzenione,
- zróżnicowaną produkcję roślinną i zwierzęcą dostosowaną do lokalnych warunków,
- rolnictwo ekologiczne i praktyki ograniczające presję na wodę, glebę i krajobraz,
- krótkie łańcuchy dostaw, sprzedaż bezpośrednią i lokalne przetwórstwo,
- produkcję żywności budującą markę Olecka i Mazur jako obszaru wysokiej jakości środowiska,
- utrzymywanie trwałych użytków zielonych, zadrzewień śródpolnych, miedzi i ekotonów jako elementów infrastruktury przyrodniczej rolnictwa.

4. Gospodarstwa rodzinne jako element odporności lokalnej

Gospodarstwa rodzinne pełnią funkcję szerszą niż wyłącznie produkcyjną. Utrzymują zaludnienie obszarów wiejskich, lokalne usługi, wiedzę i tradycję rolniczą, a ich dochody w większym stopniu pozostają w lokalnym obiegu gospodarczym. Z punktu widzenia Strategii ważne jest więc nie tylko zachowanie gruntów rolnych, ale również utrzymanie zdolności lokalnych gospodarstw do prowadzenia działalności i następstwa pokoleniowego.

5. Monokultury i nadmierna koncentracja produkcji

W materiale przekazanym radnym wskazano potrzebę rozpoznania wpływu rozległych monokultur, np. upraw kukurydzy na potrzeby biogazu, na krajobraz, bioróżnorodność, retencję i konflikty społeczne. Strategia nie powinna zakazywać określonych upraw, lecz może wyznaczyć kierunek przeciwdziałania nadmiernemu uproszczeniu struktury krajobrazu rolnego.

W tym celu zasadne jest promowanie:

- zróżnicowania upraw i płodozmianu,
- zachowania trwałych użytków zielonych,
- zadrzewień, miedz i pasów roślinności,
- praktyk ograniczających erozję i utratę materii organicznej,
- takiej skali produkcji surowcowej na cele energetyczne, która nie wypiera funkcji żywnościowej i krajobrazowej obszarów wiejskich.

6. Lokalna żywność i krótkie łańcuchy dostaw

Model Cittaslow oraz turystyczny charakter gminy tworzą naturalne uzasadnienie dla wspierania lokalnej żywności, sprzedaży bezpośredniej, małego przetwórstwa, targowisk, produktów regionalnych i współpracy rolników z gastronomią oraz sektorem turystycznym.

Taki kierunek łączy ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej z przedsiębiorczością i budową lokalnej marki. Wartość dodana pozostaje w gminie, a rolnictwo staje się elementem oferty turystycznej i jakości życia, a nie jedynie źródłem surowca.

7. Ochrona gleb i przestrzeni rolnej przed trwałym wypieraniem funkcji rolniczej

Strategia powinna wzmocnić zasadę, że rolnicza przestrzeń produkcyjna jest zasobem rozwojowym i nie powinna być traktowana jako rezerwa terenu dla dowolnych funkcji przemysłowych, energetycznych i infrastrukturalnych. W przypadku inwestycji nierolniczych należy brać pod uwagę ciągłość kompleksów rolnych, dojazd, urządzenia melioracyjne, wartość produkcyjną, krajobraz i możliwość dalszego funkcjonowania gospodarstw.

Zasada strategiczna: ochrona gruntów rolnych powinna obejmować nie tylko klasę bonitacyjną gleby, lecz także zdolność obszaru do utrzymania trwałej, zróżnicowanej i lokalnie zakorzenionej produkcji rolnej.

8. Wcześniejsze postulaty 300 ha i „strefy wolnej od GMO”

We wcześniejszym materiale społecznym pojawiały się również postulaty preferowania gospodarstw rodzinnych do 300 ha oraz określania gminy jako obszaru wolnego od GMO. Na obecnym etapie nie proponuje się wpisywania tych sformułowań do Strategii jako bezpośrednio wiążących norm.

Warto zachować ich sens kierunkowy: wspieranie gospodarstw rodzinnych, lokalnej identyfikowalnej żywności, różnorodności biologicznej, tradycyjnych odmian i ras oraz przejrzystości pochodzenia produktów. Pozwala to utrzymać cel społeczny bez tworzenia zapisów wykraczających poza realne kompetencje Strategii.

9. Proponowane uzupełnienie Strategii

Proponuje się uzupełnienie rozdziału 4.9 o następującą albo równoważną merytorycznie zasadę:

„Gmina Olecko wspiera model rolnictwa oparty na trwałych, lokalnie zakorzenionych gospodarstwach rodzinnych, zróżnicowanej produkcji rolnej, wysokiej jakości żywności oraz ochronie rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Preferowane powinny być praktyki ograniczające erozję, utratę bioróżnorodności i presję na zasoby wodne, zachowujące trwałe użytki zielone, zadrzewienia śródpolne, miedze i ekotony. Gmina wspiera rozwój rolnictwa ekologicznego, krótkich łańcuchów dostaw, sprzedaży bezpośredniej i lokalnego przetwórstwa. Należy przeciwdziałać nadmiernemu uproszczeniu krajobrazu rolniczego, trwałemu wypieraniu funkcji rolniczej przez inwestycje nierolnicze oraz koncentracji produkcji prowadzącej do utraty różnorodności funkcjonalnej obszarów wiejskich.”

10. Proponowane działania wdrożeniowe

- program wspierania lokalnych producentów i krótkich łańcuchów dostaw,
- promocja sprzedaży bezpośredniej, targowisk i lokalnego przetwórstwa,
- współpraca rolników z gastronomią, turystyką i instytucjami publicznymi,
- ochrona trwałych użytków zielonych, zadrzewień śródpolnych, miedz i ekotonów,
- promowanie zróżnicowania upraw i praktyk regenerujących glebę,
- uwzględnianie ciągłości gospodarstw i kompleksów rolnych przy lokalizacji inwestycji nierolniczych.

11. Proponowane wskaźniki

- liczba gospodarstw uczestniczących w lokalnych systemach sprzedaży bezpośredniej lub krótkich łańcuchach dostaw [szt.],
- liczba lokalnych producentów i przetwórców objętych promocją lub współpracą gminną [szt.],
- powierzchnia trwałych użytków zielonych utrzymanych w użytkowaniu rolniczym [ha],
- długość/powierzchnia zachowanych i odtworzonych zadrzewień śródpolnych, miedz i ekotonów [km/ha],
- udział gruntów rolnych przeznaczanych na funkcje nierolnicze [%] – w zakresie dostępnych danych,
- liczba działań wspierających rolnictwo ekologiczne i praktyki przyjazne glebie, wodzie i bioróżnorodności [szt.].

12. Wniosek końcowy

Wnosimy o uwzględnienie uwagi SRG-18/2026 poprzez:

1. wyraźne określenie w Strategii preferowanego modelu rolnictwa opartego na gospodarstwach rodzinnych i lokalnej produkcji żywności,
2. rozwój krótkich łańcuchów dostaw, sprzedaży bezpośredniej i lokalnego przetwórstwa,
3. wprowadzenie kierunku przeciwdziałania nadmiernemu uproszczeniu krajobrazu rolniczego i rozległym monokulturom,
4. wzmocnienie ochrony zadrzewień śródpolnych, miedz, ekotonów i trwałych użytków zielonych,
5. traktowanie gruntów rolnych jako strategicznego zasobu gospodarczego i przestrzennego, a nie wyłącznie rezerwy inwestycyjnej,
6. zachowanie wcześniejszych postulatów dotyczących skali gospodarstw i lokalnej żywności jako materiału referencyjnego, bez nadawania im automatycznie charakteru wiążących norm.

Dokumenty źródłowe

1. „Wnioski analityczne strony społecznej do diagnozy Strategii Rozwoju Gminy Olecko oraz Planu Ogólnego Gminy Olecko”, 28.01.2026 r., rozdział 5 – kierunki i zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
2. „Uwagi do projektu diagnozy Strategii Rozwoju Gminy Olecko 2035” przekazane radnym – blok D „Rolnictwo – krajobraz rolniczy – zadrzewienia śródpolne – monokultury”.
3. „Strategia Rozwoju Gminy Olecko do 2035 roku – projekt”, 2026, w szczególności rozdz. 4.9, s. 132–133.
4. SRG-04/2026 – intensywna hodowla i ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej; SRG-15/2026 – gospodarka nawozami naturalnymi; SRG-16/2026 – ochrona fauny i krajobrazu rolniczego.